

ARAŞTIRMA

ANNE SÜTÜNÜN FAYDALARINI VE EMZİRME TEKNİKLERİNİ İÇEREN GÖRSEL MESAJ İÇERİKLİ BROŞÜR İLE ANNELERE VERİLEN EĞİTİMİN ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ayşegül ALİOĞULLARI** Tuğba YILMAZ ESENCAN**
Ayşegül ÜNAL** Çiğdem ŞİMŞEK**

Alınış Tarihi: 11.05.2016

Kabul Tarihi: 20.12.2016

ÖZET

Amaç: Çalışmamızda anneye verilen görsel içerikli broşürler ve interaktif eğitim ile annenin emzirme konusundaki bilgi düzeyini artırmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu araştırma, İstanbul'da bulunan özel bir dal hastanesinde, son test kontrol gruplu ve yarı deneysel olarak tasarlanmış bir çalışmadır. Araştırmamızın örneklemini, Nisan 2015-Ağustos 2015 tarihleri arasında olasılıksız örnekleme yöntemiyle seçilen, araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırmamızın örnekleme seçim kriterlerine uyan 30 kontrol 30 deney olmak üzere toplam 60 anne oluşturmaktadır. Çalışmamızın gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların bireysel özellikleri incelendiğinde; yaş ortalaması 23.42, eğitim durumuna bakıldığında %51.7'si ilköğretim mezunudur. Latch emzirme tanılama ölçeği puanlarına bakıldığında interaktif eğitim alan annelerin emzirme başarıları ile sözel olarak eğitim verilen annelerin emzirme başarıları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Görsel içerikli broşür ve interaktif eğitim yöntemi uygulanan annelerin emzirme başarıları daha yüksek bulunmuştur. Emzirme öz yeterlilik puanları karşılaştırıldığında ise interaktif eğitim alan anneler ile sözel olarak eğitim verilen anneler arasında anlamlı bir fark olduğu, kullanılan görsel içerikli broşür ile verilen eğitimin annelerin emzirme öz yeterliliklerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuçlar: Emzirme başarısının artırılmasında eğitimin önemi büyük olup bu verilen eğitimler sırasında kullanılan görsel içerikli eğitim materyalleri de başarıyı oldukça artırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Anne sütü; emzirme; emzirme öz yeterlilik; emzirme başarıları; emzirme eğitimi; görsel içerikli broşür; interaktif eğitim

ABSTRACT

Patent Review of The Instruction Activity with Visual Message Brochure that Include The Benefits of Breastmilk and Breastfeeding Techniques

Aim: In our research, it is intended to increase breastfeeding knowledge of mother with visual brochures and interactive education.

Methods: This research is a quasi-experimental study with posttest control group which designed to determine differences in training methods on influence of effective breastfeeding and breastfeeding self-efficacy. The research completed in a pay hospital in Istanbul. Research samples are present 30 control constitutes and 30 test, total of 60 women who accept to join the research between April 2015 – August 2015 and selected by nonprobability sampling method. Our research has received the necessary ethic permission to establish our work.

Results: When examining individual characteristics, age average is 23.42; education characteristics, %51.7 primary school graduate. When Latch breastfeeding diagnostic scale used there is a significant difference on mothers breastfeeding success between educated by interactive teaching methods and verbal trainings ($p<0.05$). Mothers educated by interactive teaching methods success are higher. When breastfeeding self-efficacy scores are compared there is also a significant difference between educated by interactive teaching methods and verbal trainings. The visual brochure given has positively affected to increase breastfeeding self-efficacy ($p<0.05$).

Conclusion: The importance of education in improving breastfeeding success is great. And visual materials used also helped to increase this success.

Keywords: Breastmilk; Breastfeeding; Breastfeeding Self-Efficacy; Breastfeeding Success; Breastfeeding Education; Visual Brochure; Interactive Teaching Methods

*2.Ulusal Doğum Sonu Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

**Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, e-posta:tubisyilmaz@hotmail.com

GİRİŞ

Beslenme; insanın büyümesi, gelişmesi, fizyolojik süreçlerin devamı ve yaşamını sürdürebilmesi için gereklidir. Yaşamın ilk birkaç ayındaki beslenme bu dönemdeki hızlı gelişimin desteklenmesi bakımından hayati önem taşımaktadır (Pillitteri 2007; Gölbaşı ve Koç 2008). Yenidoğanın sağlıklı gelişimini sağlayan en önemli besin ise anne sütüdür (Hala and Hauckb 2007; Tokat ve Okumuş 2008). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); anne sütünün bebeklerin yaşam süresini ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir rolü olduğunu belirtmekte ve annelerin bebeklerini en az altı ay sadece anne sütü ile emzirmesini, iki yaşına kadar da ek gıdalarla birlikte anne sütü vermesini önermektedir (Aidam, Escamilna and Lartey 2005; Gür 2007; Pillitteri 2007; Tokat ve Okumuş 2008).

Emzirme sadece çocuk ve aile sağlığı yönünden değil, toplumun geleceği yönünden de önem kazanmakta olup sağlıklı çocuk, sağlıklı aile, sağlıklı toplum ilişkisini de ortaya koymaktadır. Ayrıca gelir düzeyi düşük, çevre sağlığı koşulları iyi olmayan toplumlarda emzirme başta ishal olmak üzere bulaşıcı hastalıklardan koruyucu bir etkiye sahiptir. Bu yüzden yeterli beslenmenin sağlanmadığı durumlarda bebeklerin bir yıldan daha uzun süre emzirmeleri önerilmektedir (Sikorski, Renfrew, Pindoria and Wade 2002; Çetin, Güneş, Karaoğlu ve Üstün 2005; Labbok 2006). Amerika Birleşik Devletleri Çocukluk Dönemi Beslenme Yetersizliklerini Önleme Merkezi bu yaklaşımla dünyada yılda 1.3 milyon bebek ölümünün önlenebileceğini belirtmektedir. Anne sütünün bebek sağlığı açısından yararlarına baktığımızda bebekte gelişebilecek diyare, solunum yolu enfeksiyonları, astım, orta kulak iltihabı gibi sağlık problemlerinin görülme sıklığını ve şiddetini azaltmaktadır. Bununla birlikte anneden anne sütüyle birlikte aldığı globulinler bebeği ilk altı ayda daha fazla olmak üzere on sekiz aya kadar korumaktadır. Anne sütü, ani bebek ölüm sendromu ve diyabet gibi sorunlara karşı da koruyucudur. Emzirme, yenidoğanların hastaneye başvurma, ilaç kullanma ve hastaneye yatma insidansını azaltarak sağlık harcama maliyetini düşürür. Emzirmenin anne bebek arasındaki bağı arttırdığı ve anne sütü alan bebeklerde bilişsel gelişimin daha iyi olduğu bilinmektedir. Bu da emzirmenin yaşam boyu etkili sonuçları olduğunu göstermektedir. Emzirmenin anne sağlığına da önemli yararları vardır. Postpartum kanama

riskinde azalma ve uterus involusyonunda hızlanmaya yardımcı olur. Daha hızlı kilo kaybı ile gebelik öncesi kiloya kısa sürede dönülmektedir. Tam emziren annelerde ovulasyonun baskılanması sonucu ilk altı ayda gebelik %98 önlenmiş olur. Psikolojik ve duygusal açıdan bakıldığında ise, laktasyon suresince oksitosin düzeyindeki artışa bağlı olarak anneler kendilerini daha iyi hisseder ve annelik rollerini benimserler. Anne ve bebek arasında duygusal bir bağ oluşturduğu için annenin bebeği terk etme davranışı azalır. Bebekleri ile duygusal bağları gelişir ve giderek artar. Emzirme ile meme kanseri ve over kanseri riski azalır. Postpartum dönemde kemiklerde minerelizasyonu geliştirir ve postmenopozal dönemde kalça kırıklarını azaltır. Hazır ve ücretsiz olduğu için aile bütçesine de katkı sağlamaktadır (Çetin, Güneş, Karaoğlu ve Üstün 2005; Labbok 2006; Gölbaşı ve Koç 2008).

Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ] ve UNICEF bebeklerin doğumdan itibaren ilk altı ay su dahil hiçbir ek gıda almadan sadece anne sütü ile beslenmelerini önermektedir. Ancak, sadece anne sütüyle beslenme oranı dünyada %34.8-%38, gelişmekte olan ülkelerde %37 iken, az gelişmiş ülkelerde %20'lere kadar düşmekte, buna paralel olarak da ek gıdalarla besleme oranı artmakta ve az gelişmiş ülkelerde %55-%80'lere yaklaşmaktadır (Merih, Alioğulları ve Karatana 2014).

Emzirme Türkiye'de oldukça yaygındır ve temel özelliklere göre çok küçük farklılıklar gösterse de tüm bebeklerin yüzde 96'si bir süre anne sütü ile beslenmiştir. Emzirmeye erken başlanması hem anne, hem de bebek için yararlı olup emzirmenin etkinliği ve devamı içinde önemli bir etkidir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 verilerine göre, bebeklerin yüzde 50'sinin doğumdan sonraki ilk bir saat içinde emzirmeye başladığını göstermektedir. Doğumdan sonraki ilk bir saatte emzirme hastanede veya sağlık personeli yardımı ile doğan çocuklar arasında daha yaygındır. Bu durum çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir. Emzirmeye erken başlama kırsal alanlarda kentsel alanlara kıyasla (sırasıyla yüzde 44 ve yüzde 52) daha az görülmektedir (TNSA 2013).

Doğum sonu dönemde annenin yaşadığı fizyolojik ve psikolojik değişikliklere uyum sağlanması, annelik rolünü kabullenmesi ve eve gittiğinde kendine ve bebeğine bakabilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazanması gerekir. Bu dönemde annenin ve bebeğin bakımına yönelik

gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda bakım, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi önemlidir. Bu danışmanlık hizmetlerinin başında bebeğin beslenmesi gelmektedir. İlk emzirmenin başlatılması ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için verilen eğitim ve danışmanlık oldukça önemli olup ebe ve hemşireler bu alanda kilit rol oynamaktadırlar (Gölbaşı 2003; Başer, Mucuk, Korkmaz ve Seviğ 2005; Çalışır, Şeker, Güler, Anaç ve Türkmen 2008). Emzirme doğal ve basit bir olaymış gibi görünmesine rağmen, çoğu annenin başlangıçta nasıl emzireceği konusunda yeterli bilgi ve eğitime, ayrıca sütünün bebeğine yetebileceği konusunda kendine güven duymasını sağlayan bir çevrenin özendirme ve desteğine ihtiyacı vardır. Oysa doğumların yapıldığı çoğu yerde emzirme konusunda anneye bilgi ve destek verme konusunda eksiklikler olmakta ve başarılı bir emzirme çoğu kez başlatılıp sürdürülememektedir (Yurdakök 2004). Bazı ülkelerdeki emzirmeye başlama ve ilk altı ay sadece anne sütü alma oranları sırayla, Amerika'da %73.9, %13.6, Kanada'da %90.3, %14.4, Avusturya'da %93.2, %13.6 olarak belirtilmiştir. Türkiye'de emzirme, anneler tarafından çok tercih edilen ve çevre tarafından desteklenen bir davranıştır (Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013). TNSA 2013 verilerinde bebeklerin yüzde 58'inin yaşamın ilk iki ayında sadece anne sütü ile beslendiğini göstermektedir. Bu yüzde çocuğun yaşıyla birlikte hızla azalmakta, 4-5 aylık bebeklerde yüzde 10'a kadar gerilemektedir. Sonuçlar aynı zamanda 2 aylıktan küçük çocukların yüzde 10'unun anne sütü ile beraber su, içinde su olan sıvılar ve meyve suyu aldıklarını göstermektedir. İki aydan daha küçük çocukların dörtte biri anne sütü dışındaki süt ile beslenmiştir. Verilere göre altıncı aydan on altıncı aya kadar bebeklerin yarısından fazlasına hem anne sütü hem de ek gıda verilmiştir. On altıncı aydan sonra bu yüzde düşmeye başlamakta ve 24-27 aylık çocuklarda yüzde 14'e düşmektedir (TNSA 2013).

Emzirmeye başlayamama emzirmedeki başarısızlıkların en önemli nedenidir. Annelerin çoğunluğu bebeklerini doğumdan hemen sonra emzirebilir. Gerçekte çok az sayıda anne fizyopatolojik nedenlerle bebeğini emziremeyecek durumdadır. Yapılan çalışmalar, bebekleri doğumdan sonraki ilk 30 dakika içerisinde göğüslerine çıplak şekilde konulan annelerin laktasyonlarının daha başarılı olduğunu ve bebeklerini daha uzun süre kendi sütleri ile

besleme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Yurdakök 2004).

Emzirme başarısı farklı şekillerde tanımlanmakta olup yapılan bazı tanımlar şu şekildedir; "Emzirme süresi emzirme başarısını göstermektedir". "Başarılı emzirme, annenin kendini başarılı hissetmesidir". Diğer bir tanımda ise; "Başarılı emzirme, anne ve bebeğin ihtiyaçlarının karşılıklı tatmin olmasıyla sonuçlanan interaktif bir süreç" olarak ifade edilmektedir (Sikorski, Renfrew, Pindoria and Wade 2002; Odent 2003). Dennis ve Fauz'a göre annenin emzirme öz-yeterlilik algısı; annenin emzirip emzirme-yeceğini, bunun için ne kadar çaba sarf edeceğini, emzirmeye ilişkin düşüncelerini ve duygularını etkilemektedir (Dennis and Fauz 1999). Dolayısıyla annenin emzirmeye istekli olması emzirme başarısını artırmada önemli bir etken olabilmektedir. Emzirme başarısı ile emzirme öz-yeterlilik algısının birbiriyle pozitif ilişkide olduğu düşünülmektedir (Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013). Başarılı bir emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesinde birçok faktör etkin olmakta olup bunun yanında ebe ve hemşirelerin rolü de oldukça büyüktür. Özellikle doğum öncesinden başlamak üzere, doğum sonu dönem hastanede ve ev ziyaretleri yoluyla, annelerin emzirme konusunda bilgilendirilmesi ve desteklenmesi, emzirme davranışını istendik düzeye getirebilir. Bu çalışmada da anneye verilen görsel içerikli broşürler ve interaktif eğitim ile annenin emzirme konusundaki bilgi düzeyini artırmak amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma son test - kontrol gruplu yarı deneysel bir çalışmadır.

Araştırmanın Hipotezleri

H1- Emzirme eğitimleri sırasında kullanılan görsel ve yazılı broşürler emzirme eğitiminin etkinliğini arttırmaktadır.

H2- Emzirme eğitimleri sırasında görsel ve yazılı broşürler kullanılarak verilen emzirme eğitimi alan anneler daha yüksek emzirme öz-yeterliliğine sahiptir.

H3- Emzirme eğitimleri sırasında görsel ve yazılı broşürler kullanılarak verilen emzirme eğitimi alan annelerde emzirme başarısı daha yüksektir.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Nisan 2015-Ağustos 2015 tarihleri arasında olasılıksız örnekleme yöntemiyle seçilen, doğumhane ve doğum sonu servisinde yatan, araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırmanın örnekleme

seçim kriterlerine uyan 30 kontrol 30 deney olmak üzere toplam 60 anne oluşturmaktadır.

Örnekleme Alma Kriterleri

Gönüllülerin araştırmaya dahil edilme kriterleri 18-45 yaş arasında olan, prematürite veya konjenital hastalığı bulunmayan sağlıklı bebeğe sahip, herhangi bir kronik hastalığı bulunmayan, ilk doğumu olan, spontan (normal) doğum yapan ve çalışmaya katılmayı sözlü olarak kabul eden annelerden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından doğum sonrası ilk 24 saat içerisinde toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanacağı hastanenin Klinik Araştırmalar etik kurulundan etik izin ve alınmıştır. Araştırmaya seçilen örnekleme gönüllülük esas alınarak araştırmaya katılmayı kabul eden bireyler, araştırmanın amacı ve uygulanması hakkında bilgilendirilmiş ve yazılı olarak bilgilendirilmiş onam izinleri alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Gür 2007; Gölbashi ve Koç 2008; Hannula, Kaunonen and Tarkka 2008; Tokat ve Okumuş 2008; Serçekuş ve Mete 2010; Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013; Tokat ve Okumuş 2013) geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından eğitim için yine literatür doğrultusunda hazırlanmış görsel içerikli eğitim broşürü, emzirme öz-yeterlilik ölçeği-kısa şekli ve Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği (LATCH) kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu kadınların sosyo-demografik özellikleri, yenidoğan özellikleri, emzirme deneyimi ve emzirme durumunu saptamak amacıyla oluşturulmuş olup 11 sorudan oluşmaktadır. Eğitim sırasında kullanılan broşür ise araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup araştırmanın gerçekleştirileceği kurum tarafından kullanımı onaylanmış ve kullanım izinleri alınmıştır. Bu broşür A4 formunda, tri-fold düzende hazırlanmış olup, bebeğin konuşma diliyle annesine öğretiler şeklinde akışı bulunan, emzirme tekniklerini görsel ve yazılı ayrıntılı şekilde tarif eden, anne sütünün faydalarını ve önemini anlatan ve ana mesajları görsel olarak vurgulayacak şekilde hazırlanmıştır. Çalışmanın sonrasında broşürün araştırmanın yapıldığı kurumda, sürekli kullanımı için sisteme entegre edilmesi planlanmıştır.

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği kısa şekli; 2003 yılında Dennis tarafından oluşturulmuştur. Ölçek emzirme öz-yeterliliğini değerlendirilen toplam 14 maddeden oluşmuştur. Ölçek 5'li

Likert tipinde olup, ölçeğin maddeleri 1= "hiç emin değilim"den 5="her zaman eminim"e kadar derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'tir; yüksek puan daha yüksek emzirme öz yeterliliği anlamına gelmektedir. Dennis ölçeğin postpartum dönemde kullanılmasının uygun olduğunu belirtmektedir (Dennis 2003). Alus, Okumuş ve Dennis (2010) Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeğinin kısa şeklini Türkçe güvenilirlik geçerlilik çalışmasını yapmışlar ve Cronbach alpha değerini 0.86 bularak ölçeğin Türk kültürü için uygun olduğunu saptamışlardır (Alus, Okumuş ve Dennis 2010). Ölçeği kişi kendisi doldurabilmekte ve uygulanma süresi 5-7 dakika arasında değişmektedir.

LATCH Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Aracı 1993 yılında geliştirilmiştir (Jensen, Wallace and Kelsay 1994) olup beş değerlendirme kriterini içermektedir. Tanılama aracının ismi LATCH bu beş kriterin İngilizcedeki baş harflerinden oluşturulmuştur: L, memeyi tutma (Latch on the breast); A, bebeğin yutma hareketinin görülmesi/duyulması (Audible swallowing); T, meme ucunun tipi (Type of the nipple); C, annenin meme ve meme ucuna ilişkin rahatlığı (Comfort breast/nipple) ve H, bebeği tutuş pozisyonudur (Hold/Help). Her madde 0-2 puan arası değerlendirilmektedir. Araçtan alınabilen toplam puan 10 olup, yüksek puan yüksek emzirme başarısı anlamına gelmektedir. Yenal ve Okumuş tarafından aracın Türkçe güvenilirliği yapılmış ve kullanım için uygun ve güvenilir bir tanılama aracı olduğu saptanmıştır (Yenal ve Okumuş 2003). Tanılama aracı olduğundan araştırmacı tarafından değerlendirilmektedir. Anne emzirme sırasında izlenir ve basamaklar değerlendirilir. Uygulama süresi 5-10 dakikadır. Aracın orijinal şeklinin Cronbach alfa değeri 0.93 bulunurken, Türkçe uyarlama çalışmasında 0.95 bulunmuştur.

Tablo 1. LATCH'ın Değerlendirme Kriterleri (Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013).

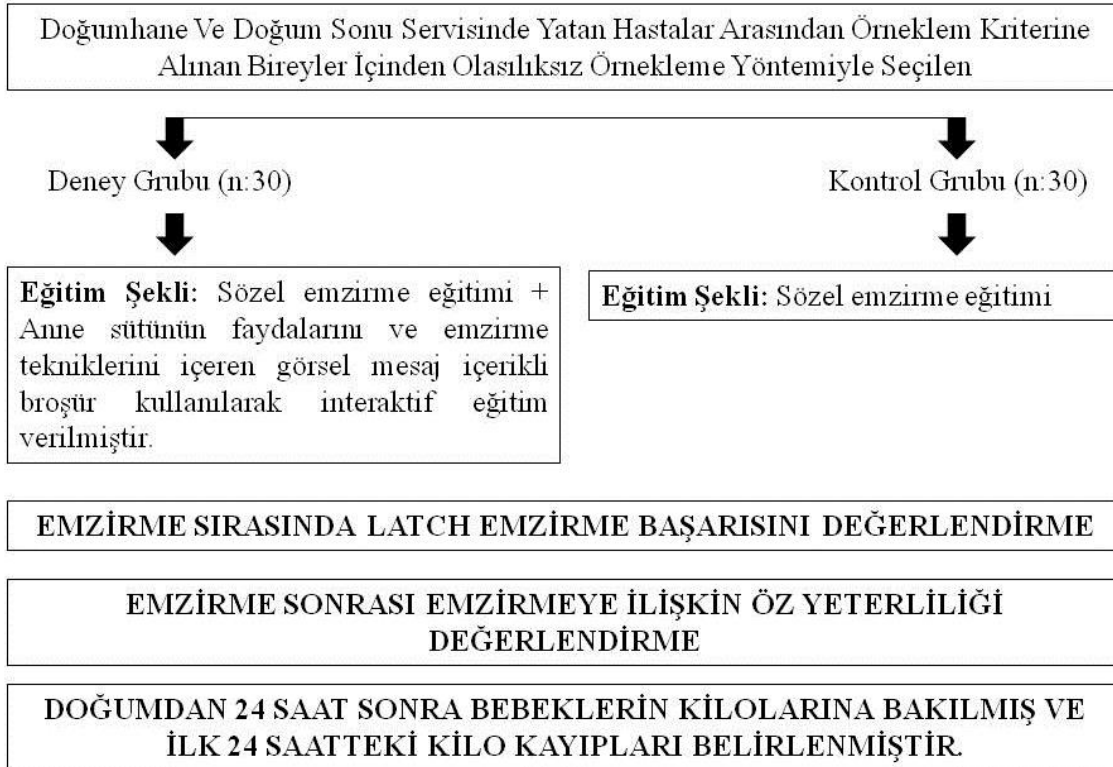
LATCH'ın değerlendirme kriterleri;	
L	Memeyi tutma (Latch on breast)
A	Bebeğin yutma hareketinin görülmesi (Audible swallowing)
T	Meme ucunun tipi (Type of nipple)
C	Annenin meme ve meme ucuna ilişkin rahatlığı (Comfort bresat/nipple)
H	Bebeği tutuş pozisyonudur (Hold)

Uygulama Basamakları

Araştırma, Nisan 2015-Ağustos 2015 tarihleri arasında olasılıksız örnekleme yöntemiyle seçilen, araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırmacının örnekleme seçim kriterlerine uyan 30 kontrol 30 deney olmak üzere toplam 60 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından doğum sonrası ilk 24 saat içerisinde toplanmıştır. Araştırmaya dahil edilen tüm kadınlara araştırmacılar tarafından literatür (Gür 2007; Gölbaşı ve Koç 2008; Hannula, Kaunonen and Tarkka 2008; Tokat ve Okumuş 2008; Serçekuş ve Mete 2010; Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013; Tokat ve Okumuş 2013) doğrultusunda geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu doldurulmuştur.

Kontrol grubunda bulunan annelere girişim olarak sadece sözel emzirme eğitimi verilmiştir. Araştırmanın yapıldığı alanda laktasyon hemşiresinin vermiş olduğu rutin bir

eğitim mevcuttur. Bu çalışma doğrultusunda daha kapsamlı bir eğitim planlanmıştır. Bu eğitim sözel olarak hem deney hem de kontrol grubuna verilmiştir. Bu eğitime ek olarak deney grubunda bulunan annelere anne sütünün faydalarını ve emzirme tekniklerini içeren görsel mesaj içerikli broşür kullanılarak interaktif eğitim yöntemiyle eğitim verilmiştir. LATCH emzirme değerlendirme aracı son test olarak annenin sağlık profesyonellerinden aldığı eğitim sonrasında kendi başına gerçekleştirdiği emzirme anı gözlemlenerek doldurulmuştur. Eğitim sonrası ise yine son test olarak araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle Emzirme öz yeterlilik ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Doğumdan 24 saat sonra bebeklerin kilolarına bakılmış ve ilk 24 saatteki kilo kayıpları belirlenmiştir. Kilo kontrolleri Doğum sonu kliniğinde araştırmacılar tarafından yapılmıştır

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri sayı, yüzde ve ortalama, eğitim yönteminin etkinliğinin

değerlendirilmesinde ise Korelasyon ve Independent Sample t-testi testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma İstanbul'da bulunan özel bir dal hastanesindeki anneler ve bebekleri ile sınırlı olup sadece bu gruba genellenebilir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması 23.42'dir. Eğitim durumlarına bakıldığında %51.7'si ilkököl mezunu, %18.3'ü lise mezunu, 11.7'si lisans mezunudur (Tablo 2). Çalışma kapsamına alınan annelerin %96.7'sinin daha önce emzirme ile ilgili bir eğitim almamış olduğu belirlenmiştir. Görsel içerikli broşür ve interaktif eğitim yöntemi ile verilen emzirme eğitiminin çocukların 24 saat sonraki kilo kayıpları üzerinde etkisine bakıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo3).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Annelerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	S	%
Okuryazar	6	10.0
İlkokul	31	51.7
Lise	11	18.3
Önlisans	5	8.3
Lisans	7	11.7
Toplam	60	100

Tablo 3. 24. Saat Kilo Farklarının Gruplara Göre Değerlendirilmesi

Grup	N	x	ss	t	p
Deney	30	110.07	57.70		
Kontrol	30	101.33	48.54	-0.634	.528

Latch emzirme tanılama ölçeği puanlarına bakıldığında ise interaktif eğitim alan annelerin emzirme başarısı ile sözel olarak eğitim verilen annelerin emzirme başarısı arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($F(1,58)= 36.19$, $p<0.05$). Annelere yönelik emzirme öz yeterlilik ölçeği ile LATCH emzirme tanılama ölçeği puanlarının gruplara göre dağılımına bakıldığında deney grubunun puan ortalamasının sırasıyla 59.83 ± 6.5 ve 9 ± 0.94 olduğu ve kontrol grubuna göre puan ortalamalarının yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Annelere Yönelik Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeğiyle LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği Puanlarının Gruplara Göre Dağılımı

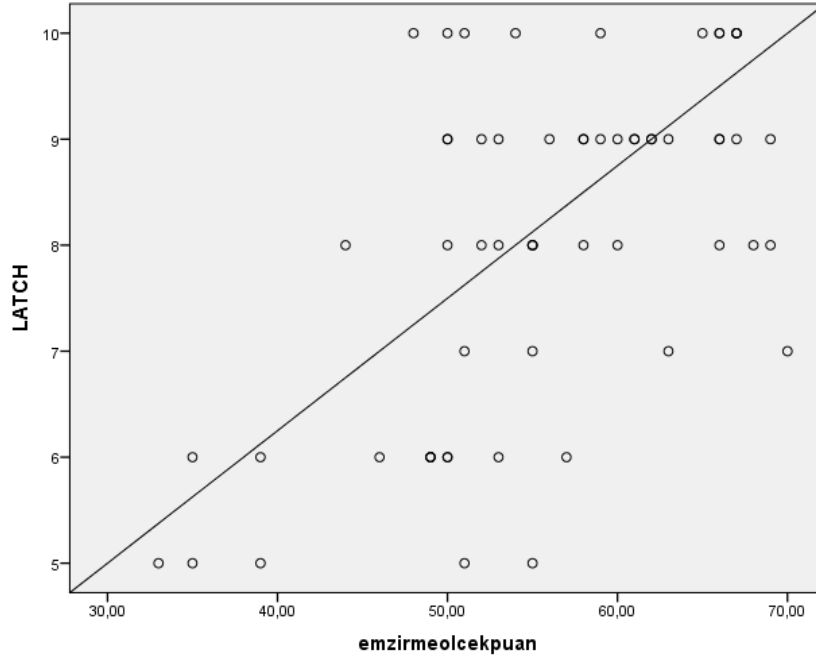
		Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği	LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği
	n	Ortalama	Ortalama
Deney	30	59.83 ± 6.5	9 ± 0.94
Kontrol	30	51.73 ± 9.4	7.03 ± 1.52

Görsel içerikli broşür ve interaktif eğitim yöntemi uygulanan annelerin emzirme başarısı daha yüksek bulunmuştur.

Emzirme öz yeterlilik puanları karşılaştırıldığında ise interaktif eğitim alan anneler ile sözel olarak eğitim verilen anneler arasında anlamlı bir fark olduğu, kullanılan görsel içerikli broşür ile verilen eğitimin

annelerin emzirme öz yeterliliklerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir ($F(1,58)= 14.85$, $p<0.05$).

Bu araştırmada; annelerin Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği puan ortalamaları ile LATCH emzirme başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Latch Ve Emzirme Ölçek Puanları Arasındaki İlişki (Simple Scatter)

Yenal ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada, 220 kadın üzerinde ölçekler değerlendirilmiş ve pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Yenal, Tokat, Ozan, Çeçe ve Abalın 2013). Tokat ve Okumuş'un yapmış olduğu bir başka çalışmada da gebelere Dennis'in Emzirme Öz-Yeterlilik Kuramına dayalı toplam sekiz saatlik eğitim uygulanmış ve emzirme öz-yeterlilik algısı Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeğinin kısa şekli ve Antenatal Emzirme Ölçeği, emzirme başarısı ise LATCH Emzirme tanılama ve değerlendirme aracı kullanılarak değerlendirilmiştir. Emzirme Öz-Yeterlilik Algısı eğitim öncesi, eğitim sonrası, postpartum 1. ve 6. haftada değerlendirilmiş, emzirme başarısı ise postpartum 1. ve 6. haftada incelenmiş ve eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısını geliştirmede ve emzirme başarısını artırmada etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde emzirmeyi güçlendirmede emzirme eğitiminin de önemli yere sahip olduğu belirtilmektedir. Kanıta dayalı rehberler emzirmeyi desteklemek amacıyla uygulamalı eğitimler önermektedir (Tokat ve Okumuş 2013). Serçekus ve Mete antenatal eğitimin emzirme başarısını artırmada etkili olduğunu belirtmişlerdir (Serçekus ve Mete 2010).

Dünyada ve ülkemizde tam emzirmeyi destekleyen eğitim programlarına rağmen uygulamada ilk 6 ay içerisinde anne sütünün

yanında ek bir ürün verilebilmektedir. Bu durum verilen eğitimlerin bilgi düzeyinde verilmesinden ve ortak bir dil olmamasından kaynaklanabilmektedir. Emzirme öz-yeterlilik algısı emzirmede önemli bir faktör olan "bu algıyı güçlendirmek başarıyı artırır mı?" sorusunu düşündürmüştür (Tokat ve Okumuş 2013). Elkin ve ark. yapmış olduğu bir çalışmada bir aile sağlığı merkezine başvuran 200 gebenin anne sütü ve emzirmeye ilişkin bilgi ve tutumları incelenmiş gebelerin; %100'ü anne sütünün bebek için en ideal besin olduğunu, %97.5'i anne sütünün ilk altı ay tek başına, ek besinlerle birlikte de iki yaşına kadar emzirmenin doğru olduğunu, %99'u anne sütünün temiz, ucuz, steril ve hazırlaması kolay olduğunu, %99.5'i anne sütünün bebeği çeşitli hastalıklardan koruduğunu, %91.5'i anne bebeğini emzirdikçe sütünün arttığını, %94.5'i anne sütünün ilk süt (kolostrum) olarak bilinen kısmının çok faydalı olduğunu ve mutlaka bebeğe vermek gerektiğini, %98.5'i emzirme ile anne ve bebek arasında özel bir sevgi bağı kurulduğunu, %74.5'i anne sütünün oda ısısında ve buzdolabında belli bir süre saklanabileceğini, %47.5'i emzirmenin gebelikten yüzde yüz koruyucu olmadığını, emzirirken gebe kalılabileceğini, %99'u emzirme tekniğini doğru olarak ifade etmişlerdir (Elkin, Ören, Demirel ve Önal 2015).

Cömert (2011) tarafından yapılan bir çalışmada ise annenin yaş ortalaması, gebelik

sayısı ortalaması, doğum sayısı ortalaması, yaşayan çocuk sayısı ortalaması, bebeğin doğum ağırlığı ortalaması ve bebeğin yaş (ay) ortalaması ile annelerin EÖYÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki saptanmış ve annelerin EÖYÖ puan ortalaması ile aylık gelir ortalaması arasında çok zayıf ve pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır(Cömert 2011). Gölbaşı ve ark yaptığı başka bir çalışmada ise postpartum ilk 6 aylık dönemde olan 90 kadın üzerinde yapılmış, kadınların %55.6'sının emzirme tutum puanlarının ortalamasının altında, %44.4'ünün ise ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Postpartum dönemde görüşülen kadınların %94.4'ünün bebeklerini emzirdiği, yalnızca % 17.7'sinin bebeklerine ek besin vermediği, ek besin veren kadınların %34.3'ünün 4. aydan sonra ve %21.4'ünün 1. aydan sonra ek besinlere başladığı bulunmuş ve kadınların %50.6'sı 12 ay emzirmeyi düşündüğünü ifade etmiştir. Postpartum ilk emzirme zamanı, yalnızca anne sütü verme durumu, ek besine başlama ayı ve planlanan toplam emzirme süresine göre kadınların emzirme ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamalarına bakılmış ve arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Gölbaşı ve Koç 2008). Hannula, Kaunonen ve Tarkka'nın 2000-2006 yılları arasında yapılan araştırmalardan oluşturduğu sistematik derlemede 36 araştırma incelenmiştir. Sonuçta annelerin gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde emzirmeye ilişkin desteklenmesinin ve cesaretlendirilmesinin emzirmeyi olumlu yönde etkilediği saptanmıştır (Hannula, Kaunonen and Tarkka 2008). Bu çoğu deneysel olan çalışmaların sonuçları ile bu araştırmanın sonucuna baktığımızda; anneler eğer kendilerini emzirme konusunda yeterli ve başarılı hissediyorlarsa veya bu konuda desteklenip öz-yeterlilikleri yükseltildiyse emzirme başarıları da bu oranda artmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

KAYNAKLAR

Aluş Tokat M, Okumuş H, Dennis CL. Translation and Psychometric Assessment of The Breast-feeding Self Efficacy Scale Short Form Among Pregnant and Postnatal Women in Turkey. *Midwifery* 2010; 26(1):101-8.

Aidam AB, Escamilna RP, Lartey A. Lactation counseling increases exclusive breast-feeding rates in Ghana. *The Journal of Nutrition* 2005;135(7):1691-5.

Başer M, Mucuk S, Korkmaz Z, Seviğ Ü. Postpartum Dönemde Anne ve Babaların Yenidoğan Bakımına İlişkin Gereksinimlerinin Belirlenmesi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda; interaktif eğitim alan annelerin emzirme başarıları ile sözel olarak eğitim verilen annelerin emzirme başarıları arasında anlamlı bir fark olduğu, görsel içerikli broşür ve interaktif eğitim yöntemi uygulanan annelerin emzirme başarılarının daha yüksek olduğu, emzirme öz yeterlilik puanları karşılaştırıldığında ise interaktif eğitim alan anneler ile sözel olarak eğitim verilen anneler arasında anlamlı bir fark olduğu, kullanılan görsel içerikli broşür ile verilen eğitimin annelerin emzirme öz yeterliliklerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Bu sonuca göre;

- Emzirme eğitimlerinde ve emzirme sırasında hemşirelerin/ ebelerinin/sağlık personellerinin emzirme başarılarını artırmak için annelerin öz-yeterliliklerini yükseltmeye yönelik girişimlerde bulunmaları,
- Gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde eğitim verme ve cesaretlendirmenin oldukça önemli olduğu,
- Destek grup oluşturma, emzirme sorunlarıyla baş etmeyi öğretme gibi desteklerin annelerin öz-yeterliliklerini yükseltmekte etkili olduğu,
- Var olan emzirme eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği,
- Eğitimlerin sadece literatürde bulunan bilgiler doğrultusunda hazırlanmış düz metinlerden ziyade, görsel ve şekiller içeren broşürler ile desteklenmesinin eğitimin etkinliğini ve başarısını arttırmada etkili olduğu,
- Araştırmacıların, emzirme başarıları, emzirme öz-yeterliliği ve uzun vadede emzirme sonuçlarının ilişkisini inceleyen çalışmalar yapmaları önerilmektedir.

Sağlık Bilimleri Dergisi. 2005;14 (Ek sayı: Hemşirelik Özel Sayısı): 54-8.

Cömert AG. Doğum Sonu Dönemde Emzirme Öz Yeterliliği Ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya. 2011.

Çalışır H, Şeker S, Güler F, Anaç G, Türkmen M. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Gereksinimleri ve Kaygı Düzeyleri. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2008, 12(1): 31-44.

- Çetin F, Güneş G, Karaoğlu L, Üstün Y.** Turgut Özal Tıp Merkezinde Doğum Yapan Anneleri Doğum Öncesi Bakım Alma Ve Emzirmeye Başlama Durumları Ve Etkileyen Faktörler. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2005;12(4):247-52.
- Dennis CL, Fauz S.** Development and Psychometric Testing of The Breastfeeding Self-Efficacy Scale. Research in Nursing & Health 1999; 22(5):399-409.
- Dennis CL.** The Breastfeeding Self-efficacy Scale: Psycometric Assesment of The Short Form. Journal of Obstetric,Gynecologic and Neonatal Nursing 2003; 32(6):734-44.
- Elkin N, Ören MM, Demirel A, Önal E.** Bir Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Gebelerin Anne Sütü ve Emzirmeye İlişkin Bilgi ve Tutumları, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi-Journal Of Continuing Medical Education 2015; 2(24):41-8.
- Gölbaşı Z.** Postpartum Dönemde Erken Taburculuk, Evde Bakım Hizmetleri ve Hemşirelik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2003, 7(2): 15- 22.
- Gölbaşı Z, Koç G.** Kadınların Postpartum İlk 6 Aylık Süredeki Emzirme Davranışları Ve Prenatal Dönemdeki Emzirme Tutumunun Emzirme Davranışları Üzerindeki Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2008; 15(1): 16-31.
- Gür E.** Anne sütü ile beslenme. Türk Pediatri Arşivi, 2007;42(özel sayı):11-5.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE).** “2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması”. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, TC Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK. Ankara;2014:157-174.
- Hala WA, Hauckb Y.** Getting It Right: Australian Primiparas Views About Breastfeeding: A Quasi-experimental Study International Journal of Nursing Studies 2007; 44(5):786-95.
- Hannula L, Kaunonen M, Tarkka MT.** A Systematic Review of Professional Support Interventions for Breastfeeding. J Clin Nurs 2008; 17(9):1132-43.
- Jensen D, Wallace S, Kelsay P.** LATCH: A Breastfeeding Charting System and Documentation Tool. Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing 1994; 23(1):27-32.
- Labbok M.** Breastfeeding: A Woman’s Reproductive Right. International Journal Of Gynecology And Obstetrics, 2006; 94(3):277-86.
- Merih YD, Alioğulları A, Karatana Ö.** Süt Arttırıcı Bitki Çayının Sezaryenle Doğum Yapmış Annelerde Anne Sütünün İçeriği Ve Yenidoğanın Fizyolojik Kaybı Üzerine Etkisi. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi 2014; 1(1): 80-92.
- Odent M.** Birth and Breastfeeding: Rediscovering the needs of women during pregnancy and childbirth. East Sussex, UK: Clairview Books; 2003:173-186.
- Pillitteri A.** Maternal And Child Health Nursing: Care Of The Childbearing And Childrearing Family, 5th Edition, Philadelphia, Lippincott Williams And Wilkins, 2007.
- Serçekuş P, Mete S.** Turkish Women’s Perceptions of Antenatal Education. International Nursing Rewiev 2010;57(3):395-401.
- Sikorski J, Renfrew MJ, Pindoria P, Wade A.** Support for Breastfeeding Mothers. Cochrane Database of Systematic Reviews 2002;(1):CD001141.
- Tokat MA, Okumuş H.** Başarılı Emzirme İçin Kuram ve Modele Dayalı Hemşirelik Uygulamaları Nasıl Geliştirilir. Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi 2008;8:51-8.
- Tokat MA, Okumuş H.** Emzirme Öz-Yeterlilik Algısını Güçlendirmeye Temelli Antenatal Eğitimin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısına ve Emzirme Başarısına Etkisi, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2013;10 (1): 21-9.
- Yenal K, Tokat MA, Ozan YD, Çeçe Ö, Abalın FB.** Annelerin Emzirme Öz-yeterlilik Algıları İle Emzirme Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Hemşirelik Araştırma Geliştirme Dergisi 2013;10(2):14-9.
- Yenal K, Okumus H.** LATCH Emzirme Tanılama Aracının Güvenirliğini İnceleyen Bir Çalışma. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2003;5(1):38-44.
- Yurdakök M.** Anne Sütü ile Beslenme. Yurdakök M, Erdem G, editör. Neonotoloji Prematürüte. Ankara:Türk Neonatoloji Derneği; 2004.p.119-124.